

ARXIV
D'ESTVDIS
DEL CENTRE
EXCURSIONISTA
DE TERRASSA

ANY II

JANER DE 1912

NÚM. IV

Després d'uns moments de meditació
ARXIU D'ESTUDIS repren les seves tasques
ab mes dalit que avans pera rescabelar el
temps perdut.

Avui podem anunciar als nostres llegidors el sumari del número corresponent al mes de Febrer que sortirà dintre pocs dies: «Escursió Botánica a Montserrat, Saltes, St. Llorens dels Piteus y Pedraforca», **Adeodat Marcet**, O. S. B.; Document Inedit, d'en **Josep Ventalló**, «Altar Major»; «Notes d'encoratjament per l'estudi de la economía local terrassenca», **Ramón Rucabado**; «Secció Oficial».

ARXIV D'ESTVDIS DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE TERRASSA

SUMARI

TEXT:

CIENCIAS NATURALS

Les Marietes, *Eugeni Ferrer Dalmau*

ARQUEOLOGÍA Y HISTORIA

Les nostres antigalles al estranger, *Josep Soler y Palet*

Documents inédits, d'en *Josep Ventalló*

EXCURSIONISME

Excursió Geològica y Espeleològica a Mura y contorns, *Domingo Palet y Barba*

CORRESPONDENCIA, *A. Sallent*

SECCIÓ OFICIAL

GRAVATS:

Dibuixos de Marietes, fig. de 1 al 26.—En Segué sordint del Avenc—Coves—Paissatge de Matarrodona.

LES MARIETES

CUMPLINT lo promés en el primer número d' ARXIU D' ESTUDIS intentarem presentar aquí una llista de les principals espècies que 's troven en nostre terra catalana.

La primera dificultat que 's presenta pera la descripció en termes vulgars, es la grandíssima variació en les coloracions, sobre tot en algunes espècies, essent els colors y taques lo mes visible del animaló. Aixís y tot procurarem fernes lo menys pesats possible.

MARIETA CRISOMELINA (*Epilachna chrysomelina* L) (fig. 1)—Vellosa, notantse que sobre els estuchus (élitres) que amaguen les ales hi han pels finíssims, roixa am 6 taques rodones negres sobre de cada un a voltes les taques son mes petites y altres estan soldades entre si d' un modo variable.—7 a 9 mm.

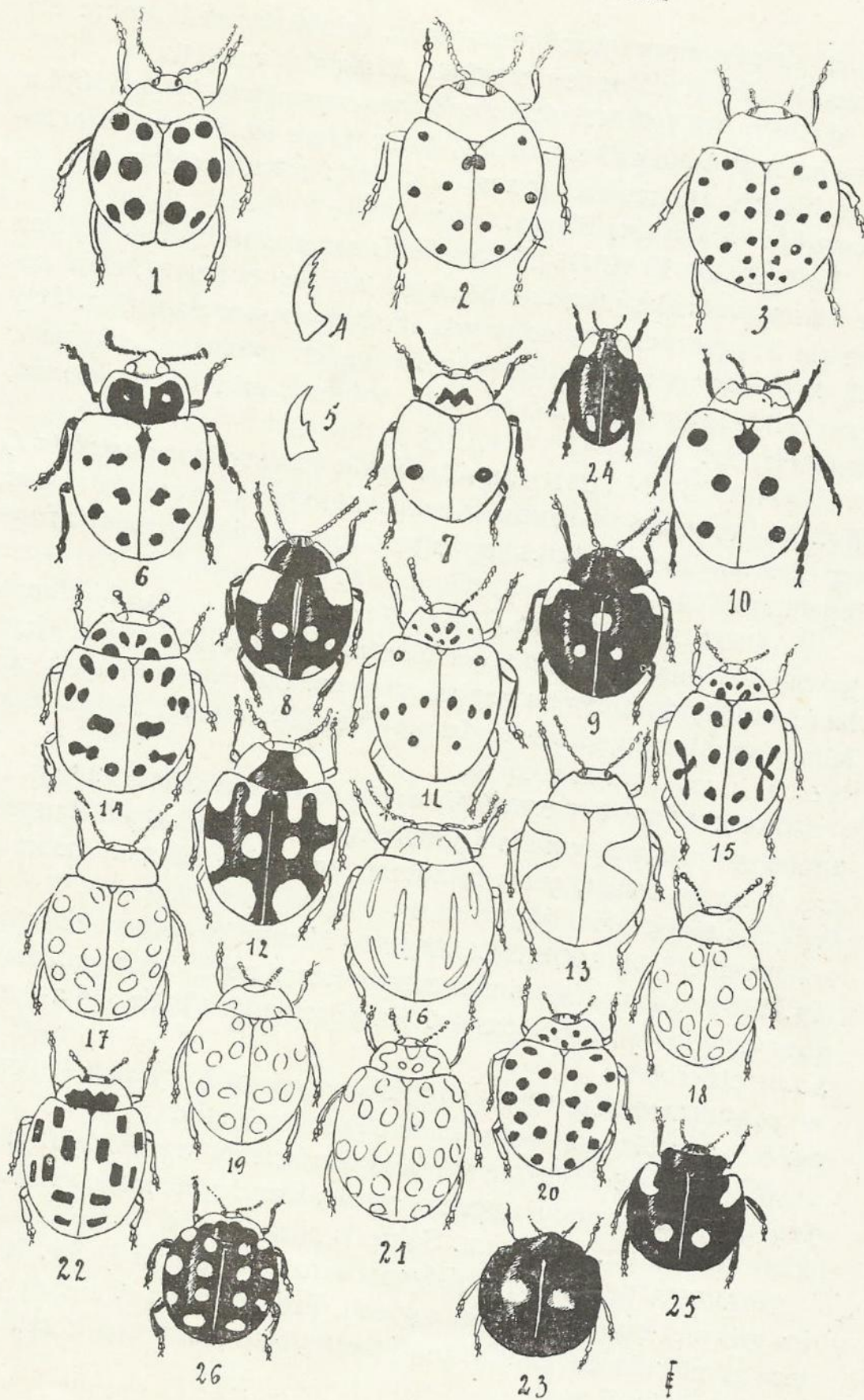
MARIETA DE ONZE TAQUES (*Epilachna undecimmaculata* Fab.) (fig. 2) semblanta a la anterior pero am sols cinq taques y mixja sobre cada élitre, puig una d' ellas, junt al escutell, es comuna a abdós.—de 7 a 9 mm.

MARIETA DE 24 PUNTS (*Subcoccinella vigintiquatuorpunktata* L) (fig. 3) com les anteriors pero mes petita y am 24 punts negres dels quals molt sovint ni falten alguns; de 3 a 4 mm. Viu en els camps d' aufals y en general sobre els farratjes.

Aquestes tres espècies son, com deyem en nostre primer treball herbivores y, encara que á nostres llegidors els sia difícil mirar eix caracter, se distingeixen perque llurs mandíbules son dentades en la punta (fig. 4) Les següentes no tenen dents a la punta pero si una a la basa (fig. 5) significatiu de ses costums carniceres.

MARIETA VARIADA (*Adonia variegata* Goeze) (fig. 6).—Allargada y sols moderadament convexe, protorax tacat de groch, élitres roixos, sense villositat, marcats de 6 punts normals dels que'n manquen moltes vegades alguns o son altres voltes soldats formant bandes; de 3 a 5, 5 mm. Se trova sobre el *panical*, bleda, etz. etz.

MARIETA DE 2 PUNTS (*Adalia bipunctata* L) (fig. 7) Espècie en extrem variable puig passa desde roixa am 1 punt, sobre cada élitre negre y protorax groch am una M negre, a negre am xarreteres ver-

melles y mes o menys nombrosos punts, també vermells, sobre els élitres. Les fig. 8 y 9 donen exemples d'algudes varietats.

MARIETA DE 7 PUNTS (*Coccinella septempunctata* L) (fig. 10) La mes comuna de totes les marietes, torax negre am els angles anteriors blanchs, élitres roixos am $3\frac{1}{2}$ punts sobre cada un, junt al escutell hi ha una taca blanca.

MARIETA DE 10 PUNTS (*Coccinella decempunctata* L) (fig. 11) Una de les mes variables puig tantost es roja am taques negres, com negre am 5 taques roixes o color gris am dues taques clares (fig. 12 y 13) de les taques negres del primer cas poden mancarnhi alguna ó esser soldades entre sí. 3-5 a 5 mm. sobre 'ls arbres com alsinas, pruneras, etz.

MARIETA DE 14 PUSTULAS (*Coccinella quatuordecimpustulata* L) (fig. 26) Pronotum am la vorada anterior groga y el fons quadrilobat, cap endavant, negre. Elitres negres am 7 taques groges o mes o menys rogenques.

MARIETA CONGLOBADA (*Coccinella conglobata* L) (fig. 14) Ample y ovalada, roixa, pronotum am 7 taques negres, 5 al centre simulant una M y dues cap els angles anteriors. Elitres am 8 taques cancelludes moltes vegades soldades o nules. 3'5 a 5 mm. Sobre 'ls arbres, al hivern sota la escorça.

MARIETA DE 16 PUNTS (*Micraspis sedecimpustulata* L) (fig. 15) petita, groga, pronotum am 6 punts negres, élitres am 8 punts negres, mes o menys soldat, y am la sutura negre; 2'5 a 3 mm. sobre las flors dels ranunculs o botóns d' or.

MARIETES DE TAQUES LLARQUES (*Neomysia oblongoguttata* L) (fig. 16) mes gran, élitres mes estesos lateralment, color gris am taques allargades groges bastant irregulars e indefinides. 5 a 7 mm. Sobre els arbres.

MARIETA DE 16 GOTES (*Halysia sedecimguttata*) (fig. 17) groga am 8 taques blanques sobre cada élitre. 5 a 7 mm.

MARIETA DE 12 GOTES (*Vidibia duodecimguttata* Poda) (fig. 18), petita, groga, pronotum am els costats blanchs, 6 taques blanques sobre cada élitre. 3 a 4 mm. Sobre 'ls pins.

MARIETA DE 18 GOTES (*Myrrha octodecimguttata* L) (fig. 19) color gris mes o menys rogent o groch. Pronotum am el costats y una taca al mítj blanca, cada élitre 8 taques blanques y una comú sobre l' escut. 3'5 a 5 mm.

MARIETA DE 22 PUNTS (*Thea vigintiduopunctata* L) (fig. 20) comuna, groga, pronotum am cinc taques negres y 11 sobre cada élitre, mes o menys soldades, 3 a 4'5 mm. sobre les flors.

MARIETA DE 20 GOTES (*Sospita vigintiguttata* L) (fig. 21) color roig, pronotum am els 4 angles y tres taques blanques, élitres ab 10 taques també blanques sobre cada un d' ells, 5 a 6 mm. Sobre les alsines joves.

MARIETA DE 14 PUNTS (*Propylaea quatuordecim-punctata* L) Grog, pronotum am una taca aserrada cap enderat y 7 punts carrats sobre 'ls élitres, moltes vegades soldats formant dibuixos angulosos. (fig. 22)

Les tres especies següents se reconeixen facilment pel pronotum capficat en els élitres.

MARIETA DE TAQUES ARRUNYONADES (*Chilochorus renipustulatus* Scriba) (fig. 23) tan ampla com llarga, negre lluent am una taca transversa vermella y moltes vegades poch definida sobre cada élitre. 4-5 mm.

MARIETA DE QUATRE PÚSTULES (*Exochomus quadripustulatus* L) (fig. 24) mes ampla que llarga, negre lluenta am dues taques vermelles sobre cada élitre una en forma de xarretera y l' altre rodona al mitj. 3-5 mm.

MARIETA DE COLLAR (*Exochomus pallipes* Thunb. var *collaris* Küst) Tota negra semblanta a la anterior, mes ab sols dues taques groch clar a cada costat del pronotum. Potes grogues.

MARIETA VELLOSA (*Platynaspis luteorubra* Goeze) (fig. 24) Oval allargada, negre coberta d' una pilositat platejada y am una taca vermella a cada costat del pronotum, un altre al mitj de cada élitre y per fi un altre al extrem dels mateixos, també vermelles. 2'5 a 3'5 mm.

Altres marietes hi han en nostra Catalunya pero les avants descrites son les que 's troven mes sovint, aixís deixém tot l' estol de petites marietes que 'ls naturalistes inclouen en el genres *Scymnus* y d' altres, quin tamany maxim arriba a 2 y 2'5 milímetres y que se troven sobre els arbres.

EUGENI FERRER Y DALMAU

ARQUEOLOGIA Y HISTORIA

LES NOSTRES ANTIGALLES AL ESTRANGER :

CONSIDERANT interessant la difusió de tot element d'estudi pera l'excursionista arqueòlech ó simplement *amateur* de les coses de l'antigor de casa nostra, m'emprench la present secció destinada á registrar les noves que referents al passat nostre, de prehistoria, art antich y literatura mitjeval, pugui espigolar ó ni arrivin en les Revistes estrangeres ó per conducte particular. Será un assaig d'un registre que pot portar alguna utilitat als estudiosos, al ensemps una autenticació de lo molt apreciades que son les nostres antigalles fora d'Espanya per les gents verament erudites, lo qual pot servir d'estímul als nostres aymants de la cultura. Dit aixó comenso la tasca.

Ha sortit el tercer Anuari dels "Estudis Universitaris Catalans" y en ell s'hi publiquen els següents treballs deguts á tractadistes estrangers y pertocants á coses nostres: *A propósito di alcuni documenti sulla seconda spedizione di Alfonso V contra l'isola Gerba* per en Francesco Cerone.

L'archivio di Francesco Datini, mercante toscano del secolo XIV per en Giovanni Livi. Es un dipòsit immens de documents comercials d'alt interés per les relacions mercantils de l'Italia ab Valencia, Mallorca y Catalunya; á la nostra regió hi esportava llana que se li retornava teixida.

Y *Le troubador Giraut Riquier et les catalans* per en J. Anglade.

El *Bulletin Hispanique* (de Burdeus) s'ha ocupat darrerament de *L'archéologie en Espagne et en Portugal*, essent la séptima de ses *Promenades archéologiques en Espagne* la que tracta de Tarragona, Abril-Juny 1910. Son autor es en Pierre Pâris, l'arqueòlech tan co-neixedor de les arts ibériques.

En Z. Joulin ha fet públics els resultats generals de les escava-

cions d'Empúries recentment fetes, en el *Bulletin de la Société des antiquaires de France* pls. 280-83 del present any.

L'esmentat Mr. Pâris reproduheix y estudia una terra cuyta d'Empúries, dins de la *Revue des Etudes anciens*, pls. 152-3.

Mr. E. Albertini tracta, en aqueixa mateixa Revista, pls. 248-59 de les escultures antigues y de les imitades del antich del Museu provincial de Barcelona.

Dins la revista *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes* del Janer-Abril (darrer nombre publicat) s'hi parla de les noves adquisicions de manuscrits de la Biblioteca nacional de Paris, y ab el nombre 1986, hi consta un Inventari de les joyes y llibres manuscrits y impresos de la biblioteca de Ferrán I d'Aragó, rey de Nápoli empenyats á un banquer florentí al 1481, qual original es signat pel rey, ab un rebut de son secretari Antonello de Petruccis, havent sigut publicat ja en el volúm LXX pls. 456-70 d'aytal revista. Altre manuscrit, nombre 1987, titolat "Pesses originals relatives á un projecte de maridatge entre'n Ferrán I d'Aragó, rey de Nápoli y María de Borgonya, filla única del duch Carles el Temerari (any 1484); Tres pesses ab la signatura del rey.

Nombre 2038. Altre rotulat: "Libre de les leudas de Barçalona, axi de reals com de mediona de terra e de mar, e com se deven pagarne par quals coses o mercaderias segons que avant se conten, e son hic aximatex privilegis, cartes, sentencies e altres documents ffahents per les dites leudes segons que antigament son acostumades de llevar" (anys 1221-1497): text llatí; copia auténtica feta a Barcelona al 1591.

"*Pere Marsili et le Libre dels feyts del rey en Jacme lo Conqueridor*, se titula un treball d'en E. Martin-Chabot, en el que comparant el text llatí d'en Marsili ab el catalá de la gran crónica del nostre Rey deduheix que aquell es una traducció llatina d'una ressenya mes anruga, feta en llengua vulgar, de les gestes del rey en Jaume, dividida en quatre llibres y en capitols, "pera ferne un llibre d'història" segons paraules d'en Marsili; y qual ressenya que aquest traduhí, no es altre que'l "Llibre dels feyts", no discrepant el text catalá sobre'l que hi treballá en Marsili, més que en alguns detalls poch importants, del manuscrit copiat per l'Abat de Poblet Pons de Copons, base de l'edició de la Crónica Regal publicada per D. Marian Aguiló, y estreta de la nostra Biblioteca

Universitaria. Aytal curiós article ha vist la llum en el susdit nombre de la precitada revista.

Baix el títol de *Palæographie Ibérica*, Mr. John M. Burnam, professor de l' Universitat de Cincinnati, ha emprés la publicació, a la llibreria Champion de Paris, d' un recull de Facsimils de manuscrits espanyols y portuguesos dels sigles VIII-XV ab noticies y transcripcions y presos de les principals biblioteques d' Europa. Apareixerán en fascicles de vint planxes y compendrán textos en llatí ó en llengues romanes parlades a la península ibérica. Tinch en mon poder un especiment del primer manuscrit que es la *Lex Romana Visigothorum* del any 828 (Biblioteca Nacional de París: fons llatí n.º 4667, fol. 49 v.º) Serà una publicació interessantíssima.

La revista *Zeitschrift für Geschichte der Architektur* (Juliol 11), inserta un article d'en A. Haupt, en el que aquest s'ocupa de l'arquitectura dels wisigoths d'Espanya, vejent dins de les nostres petites iglesies wisigothes els vertaders caracters d'aytal arquitectura dels sigles VII y VIII, lo qual es molt interessant pera l'estudi de la nostra capella de St. Miquel.

S'ha publicat en francés y castellá, un bon y luxós llibre sobre l'Exposició Retrospectiva d'art, que tan vá cridar l'atenció á l'Exposició Hispá-Francesa de Zaragoza. Als que tinguerem el goig de resseguir aquella espléndida manifestació del nostre art antich, 'ns renova aquell plaher aqueix aplech de reproduccions fidelissimes dels principals objectes esposats. L'obra es deguda a Mr. Emile Bertaux, catedratic d'art de l'Universitat de Lyon; gran coneixedor de les antiguitats espanyoles y molt especialment de la nostra pintura antiga. L'amich Mr. Bertaux ha visitat varies vegades les iglesies de St. Pere pera estudiarhi sos magnífichs retaules quatrecen-tistes.

(Voluminós tomo de 358 pls. ab 105 fototopies y 10 fotocromograbats Lumière)

A la *Revue des questions historiques*, Mr. G. Desdevises du Dezert, hi ha publicat un estudi referent á *Les Musées de Catalogne* (Juliol 1911).

Les amifères et miseaux quaternaires connus jusqu'ici en Portugal, per l'Edouard Harlé, ab una llista general dels de la Península Ibérica. En aquesta memoria s'hi inclouen, un *calcaneum* d'un *ursus arctus* del museu del Seminari de Barcelona, procedent de

Castellbisbal; un ullal de *ursus spelæus* descobert a Terrassa; un *equus* de idem y restes d'*hippotamus* de idem regoneguts per Mr. Depéret. El nostre Palet y Barba, cntre altres, ha estudiat ja degudament aytals interessants restes fòssils.

JOSEP SOLER Y PALET

DOCUMENTS INÈDITS

RECOLLITS PER L'HISTORIAYRE EN JOSEP VENTALLÓ Y VINTRO

LO SOMETENT DE LA UNIÓN Ó SANTA GERMANDAT DE
MATADEPERA EN LO SETGLE XVII

A tots y sengles officials y altres qualsevols persones aqui les presents pervindrán ó serán presentadas, Maciá Pélechs per la Sacra, Cesarea y Reyat Magestat Balle de la Parrochia y terme de Sant Joan de Matadepera, salud en lo Senyor qui de tots es la verdadera salud:

Ab tenor de les presents certificam com los honorables Jurats del dit terme de Matadepera ab decret y auchhoritat del Excm. Senyor Lloch-Tinent y Capità General del present Principat de Cathalunya y Comptats del Rosselló y Cerdanya y de sa Reyat Cancillería han feta y determinada la Unió y Germandat en lo dit terme en la qual han ellegits y anomenats en Coronells de dita Unió als Honorables Jurats de dit terme qui vuy son, Joan Farrés, Antoni Roure y Jaume Garrigosa durant dit llur offici y apres de ells als llurs funcions en dit offici y no res menys, han ellegit y anomenat en Vintener y Capità de dita Unió al honorable Joan Barata, pages de dit terme y en Lloch-Tinent de aquell Joan Miquel Barata, y apres han ellegit dos Dezeners, lo hu dels quals es Jaume Garrigosa pagés de dit terme y en Lloch-Tinent de aquell Antoni Rubert y en soldats Salvador Barata, Pere Joan Barata, Pere Carner, Antoni Bofill, Magí Pélechs, Jaume Pélechs, Pheliu Marcet, Francesch Pobla, Joan Farrés, Jaume Pobla y Jacinto Marcet; y en altre dezener es estat ellegit Magí Solá pages de dit terme y en Lloch-Tinent daquell Pere Joan Pallas y en soldats Jaume Vinyes, Miquel Gorina, An-

toni Joan Solá, Antoni Solá, Bernat Pallás, Pau Solá, Jaume Roure, Miquel Farrés, Antoni Torrella y Joan Roure, los quals tots han prestat lo solit y acostumat jurament en nostre poder de bé y llealment haverse en lo offici y exercissi de dita "Unió y Germandat". Per só y altrament de part de la predita Sacra, Cesarea y Reyat Magestat, requerim y de la nostra pregam a tots y sengles Officials y altres persones aquí se pertangue y especte que els dits Ministres de la Unió y Germandat y a quiscun de ells donen y presten tot consell, favor y ajuda que menester ha, oferintnos fer altre tal offerintse lo cas y ocassió, en fé y testimoni de les quals coses havem manat despedir les presents per la notaria y escrivania de nostra Cort, devall scrit despedides y ab lo sagell de dita nostra Cort sagellades. Dat en Matadepera a deu de Janer any de la Nativitat de Nostre Senyor MDCXVII.

Honorabile Bajuli de Matadepera. = Petrus Cruells. Notts publicus ville Terratie.

EXCURSIONISME

EXCURSIÓ GEOLÓGICA Y ESPELEO- : LÓGICA Á MURA Y CONTORNS :

(ACABAMENT) (1)

A cal Teixidor ens acaben de tenir a punt el sopar. Hi trovem en Casas de Rehinás, qui demá ens ha d'acompanyar per aquella part, donantnos datos d'allí pera'l nostre recull d'espeleologia, y ha ensenyarnos quelcom si hi ha temps.

Ab molta expansió estiguerem a taula; sent molt conforme el sopar que'ns donaren, que meresqué l'unánim aplaudiment.

(1) En la primera part d'aquesta ressenya aparagueren, sens dupte per no haver corretjit per ausencia segones proves, algunes errades, les majoria de les que haurán esmenat tots els llegidors; mes en la llegenda del tall geológich n'hi ha que convé advertir; aixis se diu: *Cambrils* per *Cambriés*, *Pontoés* per *Pontiés*, *somites* per *samites*.

Després anarem a la Sala, hont se celebraba'l ball de Caramelles ab un sextet de Sabadell, y al Café del Xaix, qu'es al pis de sobre, en la mateixa casa.

Mentres alguns dels joves se divertien prenent part en la dansa, altres en dit Café prenguerem apunts pera'l nostre recull espeleològich, ab la col·laboració d'en Teixidor y altres coneixedors d'avenchs als qui ell havia cridat, y combinarem el carnet y l'itinerari de l'endemà.

Allistarem d'aquells voltants tres coves y més d'una dotzena d'avenchs de que no teniem noticia, ab lo que formem bon programa pera les nostres campanyes espeleològiques en projecte.

En Teixidor ens ha ben allotjat a tots; uns en sa posada, y'ls que no hi caben en diferents cases particulars. Algunes gotes qu'han caigut ens fan temer per la jornada de demà.

A les 6 del dilluns, ab mitja hora de retràs de la designada, estem aplegats a la plassa els 22 excursionistes qu'avuy som, donchs acaban d'arribar en Domenech y en March Armengol, quins han pujat en carruatge fins a La Mata. Mentres s'esperan els regassers, pels matiners se recorre 'l poble y's visita rapidament la Iglesia romànica. No'n dihem res avuy, donat l'objecte de la excursió, y més sabent que, probablement a no tardar, ne dirà quelcòm y nou en l'ARXIU persona molt competent.

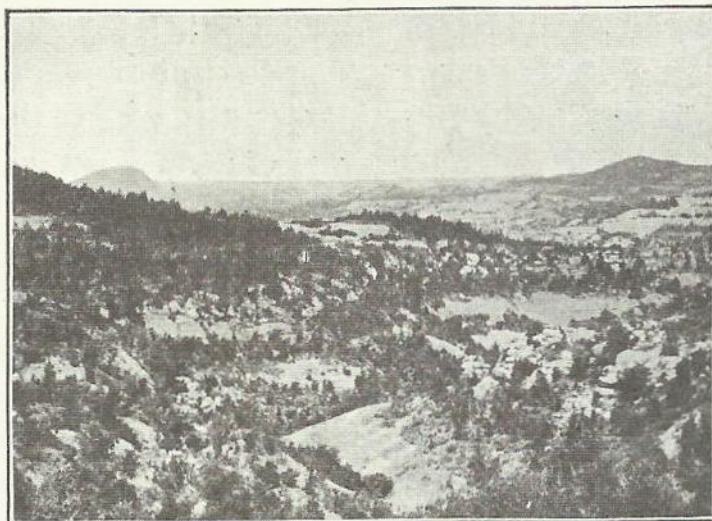
Ve en Vicents Ballber com á guía de la primera part de la jornada. Sortim pel mateix camí qu'anit arribarem. Pujem la fatigosa costa, pel recó de Reixach; deixem a la dreta la cova, y á un kilòmetro mes amunt a pochs passos a l'esquerra del camí, en la carena, examinem l'*avench dels codolosos*, en la serra del mateix nom.

Es fondo sols de 11'80 metres, de boca petita, allargada, y cap endintre es una esquerdia en la mateixa direcció que la boca, qu'es de 15° a E. del Nort magnétich, ó sia casi igual que la de la cova de Mura, ab la que aproximadament están a la mateixa ratlla que l'exce d'ella determina. Constatemho sols per avuy.

Del *plá d'en Serrallonga*, trencarem a ponent passant per la *bau-ma* del mateix nom, y en la serreta immediata ferem alto pera es-morsar.

El paisatge qu'ofereixen els propers horitsons, es de matiços vigorosos, per la esplendidesa del dia, y d'una factura típica, per la constitució, estructura y modelat del terreny y per la adaptació de la

vegetació a ell; es agreste pro encisador. La descripció en fore enutjosa y no'l retrataria be.

PAISSATGE DE PUIGDOURE Y MATARRODONA

Ens fixem en les ratlles de vegetació, que sovint trenquen lo calm dels roquers, que prenen generalment direccions paraleles a N. O., y algunes transversals, menys freqüents y marcades (per rahó del cayent topografich del terror), y que's corresponen ab les diaclases generals del terreny.

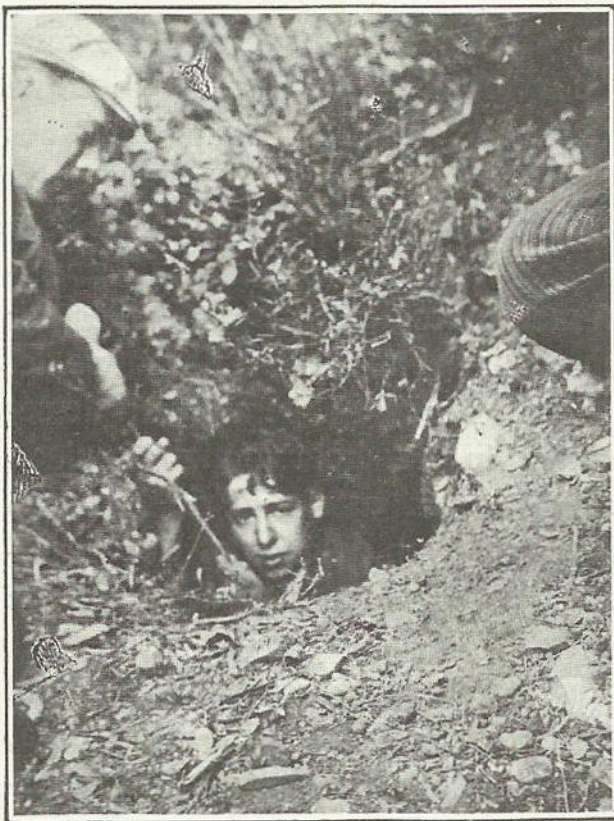
El conglomerats mateixos observats ahir componen el terror qu'anem trepitjant, y veyem qu'integren la successió de carenes y singleres que's desenrotllen al nostre devant, destriantse del grop de *Coll de Daví* y divergint a N. O., limitant profundes afraus. Al repeu de la montanya, mes enllá de la riera de Mura, a N., s'oviren sediments mes fins, y mes apartats ja, prenen la coloració blavenca que denuncia son origen francament marí.

Cap a ponent, anem revoltant per poc afressat camí, qu'avegades perdem; el guía, en Ballber, te de buscarnos una cova desconeguda, en la que hi havia estat una vegada quant era noy. Alguns ab ell, desplegats, la cercan pels punts ahont li sembla que pot esser; per fi regoneix en la vora d'un single el lloc hont deu trovarse la buscada caverna, quant el jove excursionista en Josep Comerma trova ab sorpresa un forat, no molt gran, a terra, en el que penetra seguidament l'intrepit y agil Frederich Segué, que va detrás d'ell, ab major sorpresa dels altres qu'hi arriben per l'avís d'aquell.

Se deixa anar pel rapit pla inclinat que hi ha a la boca, y després per una vertical esquerra de sis metres de fondaria, sostenintse per compressió contra les parets, mercès a ser estreta, y ab la claror d'una llanterna elèctrica; darrera d'ell hi baixa també en Comerma.

El grupo major dels excursionistas passem pel camí y som al punt de la carena conegut per *era dels Enrichs*, d'ont deriva a ponent la curta serreta aprop de quin extrem s'ha fet la troballa. Al crit de que hi anem ab la corda, hi acudim.

Els que son dintre l'avenc anuncian que a baix hi ha una galeria ó cova; y pera pendre mides y orientacions y imposar prudencia als intrépits exploradors hi baixa en Pau Gorina, qui ab entussiasme pera la espeleologia s'ha instruit dels deguts coneixements. Poden recorre dita galeria, arrupintse, uns 34 metres, y en son pis hi observen altres tres forats o petits avencs d'aprop de 7 metres de fondaria, que creuen deuen comunicarse entre sí.

EN SEGUÉS SORTINT DE L'AVENC-COVA

Mentres tant, en Ballber ha trobat en un relleix del single y dessota hont ens trovem la desitjada cova y desde 'l seu fons sent per una escletxa els colps de martell dels exploradors de l'avenc-cova al recullir estalactites. No hi ha dubte, doncs, que's comuniquen, constituint el conjunt una unitat espeleològica. Fent alguna gimnasia, els mes agils baixan a explorar rapidament la cova del single, no fentho tots per manca de temps. Després d'una curta galeria d'entrada, te una esbelta sala y una galeria estreta y baixa després, ab moltes y curioses estalactites, de les que recullim exemplars pera 'l Museu.

Per unanimitat acordem marcar aquesta primera recerca de les

campanyes espeleològiques que projectem, bateijant la unitat dita ab el nom d' *Avenc-Coves-Terrassa*, deixant per un altre dia el ferne una exploració mes complerta y aixecarne el planol, com correspón després d'haverla bateijat y apadrinat (1), y resolem continuar l'itinerari a tota marxa, doncs son les 11 y mitja y 'ns faltan recorre molts Kilòmetres.

El camí 's fa mes interessant y pintoresc, y revoltant carenes arribem en una mitja hora prop del solitari mas de *Puigdoure*, al que correspón el lloc del *avenc-coves-Terrassa*; d'aquí baixem al fons del torrent y seguint avall passem per la font de Matarrodona, hont fem un momentani alto pera satisfer la nostra sed. Desde aqui observem en el ribás d'enfront un regular tram d'estrats de sediment fi, margós y areniscós, que s'interposa entre 'ls banchs de conglomerats d'elements grossos superiors y els poc menys granats inferiors; ¿marcará la separació entre l'*eocenich* y l'*oligocenich*?

Ens despedím d'en Ballber, y de plá anem fins al peu de la també solitaria masía *Matarrodona*, dessota la que veyem una capa arenosa, interstratificada en els conglomerats *eocenichs*, que conté rastres de *fucoïdes* (algues marines), demostrant qu'aquets aluvions se deposaren dintre 'l mar.

Saltem per un curriol de cabres al fons del torrent, hont dessota un balç de roques brolla gran quantitat d'aygues, un manantial *voclusiá*, probablement adventici o al menys accidentalment abundós per les pluges passades; el torrent s'enforca aviat ab el que a llevant ve del *Coll de Daví*, y seguim un moment per aquest, pera pujar desseguít per poc marcat caminet, en interminable, dreta y fatigosa pujada fins a assolir la serra per hont passa l'antich *camí real* de ferradura de Manresa á Barcelona, qu'atruavessem prop del casalot del *hostalet de Coll de Daví*, y baixem a l'altre costat cap á la vall de Rehinás.

A les abundoses fonts de Casajoana, també *voclusianes*, hont arribem a prop de les 3, ens aturem pera dinar, una mitja hora, doncs precisa contar el temps. Prenem nota d'algunes unitats espeleològiques y hidroespeleològiques que radiquen en eixos voltants y que 'ns comunica en Casas, no poguent veuren cap per falta de temps.

(1) Pel 25 de Juny s'havía preparat una excursió pera la exploració completa de l'*Avenc-coves Terrassa* y el regoneixement de la *cort fosca de Matarrodona* y del *avenc de les harminies*, pro 'l mal temps la va impedir.

Baixem després el poble de Rehinás, en mitja hora, estanthi breus instants, y en set quarts, vorejant la caudalosa y accidentada riera, en el fons de quina vall observem importants tosqueres, y quin camí es per demés bonic, y seguint un troç per la vía fèrrea, arribem a la estació de Monistrol de Montserrat, sent les 6.

A n'aquesta vall de Rehinás, els aluvions qu'hem trepitjat han anat devenint menys granats, augmentant les alternancies de bancs arenosos y de capes areniscoses y margoses ab els bancs de grava, quins elements arrodonits y uniformes en grandor en cada capa corresponen á la acció del oleatge, com marcan ser diposits francament marins els rastres de *fucoïdes* y d'*anelits* (?) que presenten alguns sediments fins, comensant a pendre uns y altres la coloració gris blavenca que te en certs nivells el terreny *numolitich* de la nostra regió.

A n'el tren descendent de quarts de vuit, arribarem a n'aquesta ciutat molt satisfets de la excursió, encare qu'un xich cansats per tan llarga y fatigosa caminada.

DOMINGO PALET Y BARBA.

CORRESPONDENCIA

X. S. - SABADELL.—Les observacions que'm fa son un xic complicades y s'en porten moltes ratlles; procuraré ser breu. *Pèndrer* en lloc de *pendre*, y altres aixís que molts escriuen ab una *r* final qui está de més, ja no están admesos; son verbs que terminen en *re*, el quals juntament ab els acabats en *er* (acentuat o no) formen la 2.ª conjugació catalana. La 1.ª queda pe'ls acabats en—*ar*, y els en *ir* son de la 3.ª De manera que ab aquesta disposició—*ar*, *er*, *ir*, mes aviat acomodem la conjugació catalana a la castellana que a la francesa, que, com se sab, te *quatre* tipus o paradigmes.

Pera no confondre les dugues en *er* y en *re*, molt ens ajudarà la ortografia francesa, si'ns manquen coneixements del *llati*, per lo tocant a les lletres finals. Convé recordar que la *r* final d'aquestes terminacions (*ar*, *er*, *ir*) es muda, fora del cas d'anar ab pronoms *enclitics*, o be ab *hi*, *ne*, *ho*. Direm l'infinitiu sol, de qualsevol conjugació: *fregar*, *fer*, *venir*, sense pronunciar la *r* final; podriam figurarho aixís: *fregar*, *fer*, *venir*.

La regla que se vol donar, de la formació del temps futur per encertar la verdadera ortografia del infinitiu, es bastant generalisada y quasi exacta; no s'obliden perxó les excepcions: *aniré*, de *anar* (també el francès te alguna cosa d'aixó), y

molts autors, fins de nota, hi contravenen, sobre tot a la 1.ª conjugació. Tinguis compte també ab les irregularitats.

Les dificultats son mes grans pera verbs com *correr* y *pendre*, que ja tenen *r* o *erres*; aquest últim presenta encare un'altra anomalia o sigui el perdre la *r* de la sílaba radical, per tenirne un'altra a la immediata (qu'es lo que s'en diu dissimilació); aixó mateix passa ab altres paraules que no son verbs precisament, com *propi* y *propi* (= mateix). Pot consultar el Diccionari de butxaca de *Vogel* qu'es de correspondencia (catalá-alemany) a la pl. XLIX, aont fa una 3.ª classe d'irregulars de la 2.ª conj. de verbs com *fóndre* y *pendre*, dient que fora del infinitiu y dels seus derivats (es a dir, primer futur y primer condicional), tornen a pendre la *r*. Efectivament com en tot el present y participi actiu, tenim els nominals: *prenedor* y *pre-niment* y compostos; *comprés* del participi passiu, lo mateix que *sorprés* (com *sor-prenent*) de sorprendre o sobrependre; *rependre*, *represa* y *reprehensió*, etc. porque pendre es: *prehendere*, cast. *prender*, fi. *prendere*.

Eberhard *Vogel* porta *repropi* y *repropiar*, que son com el castellá *repropio* y *repropiarse* (que la Academia etimologisa malament). Res tenen que veure ab *pro-pri* o *propi* qu'havem vist, sino que son d'una familia curiosa de paraules que te, per exemple, en catalá a *rebec*, y en francés a *rébarbatif* per corresponents, dient-se particularment de la cavalleria: *repropi* está emparentat ab *reprochar*: cast.: echar en *cara*, dar en *rosto* a uno con una cosa.

—*amprar* o *emprar* es (em) manllevar—amparar.

—*suspès* de *suspendre* (pendere) no s'ha de confondre tampoc ab *sorprés* de sorprendre o sobrependre.

S.

SECCIÓ OFICIAL

EL RETAULE MAJOR DE LA NOSTRA IGLESIA PARROQUIAL.—La junta Directiva del Centre, interpretant que era propi de la nostra entitat vetllar per la mellor conservació de la joia arqueològica estotjada en la iglesia del Sant Esperit, va treballar oportunament vora els interessats en les obres que's volien realisar, els perits en arqueologia y els amants de les nostres coses, per inclinar a la solució mes ventajosa per tots sense que l'altar sofrís cap dany en sa integral bellesa. L'acció del Centre ha sigut prou manifesta porque s'hagi d'historiar aquí de nou. Ara que la qüestió está en bon camí, ens complau desde aquest lloc donar les mes corals mercès a tots els que varen escoltar la nostra veu y varen pendre com a propi un assumpto que tant afectava la nostra ciutat y tan de dret se referia á lo que constitueix els nostres mes cars ideals.

ELS "ARXIS DEL INSTITUT DE CIENCIES".—Nosaltres petits y humils no volem pas fer notar la coincidencia de la sortida d'aquesta alta revista y de la nostra reduida publicació. Tant sols volem feros saber entre nosaltres y a casa nostra que ella ha sortit al mon y s'ha fet sentir; en cambi la nostra, modesta, dintre de casa bé, pero prou: no intenta pas traspasar la porta. Y tan debó que sempre la sapiguem tenir aixis ficada entre nosaltres aquesta nostra revista, yno sortirnos mai dels nostres limits, sapiguent treballar dins d'ells ab eficacia. Ella, la germana gran, que publiqui, que parli, que dongui a coneixer coses de debó y ens allissoni a tots. A nosaltres be'ns plaurá escoltar o repetirnos en tot cas les paraules seves!

ADMINISTRACIÓ

A precs de benvolguts amics nostres
l'ARXIU d'ESTUDIS insertará en planes su-
plementaries anuncis de caracter general.
Totes les comandes deurán dirigir-se a
D. Miquel Galí Figueras.

PREUS D'ABONAMENT

Socis del C. E.

1'25 pessetes trimestre; 5 pessetes any.

No socis

1'50 pessetes trimestre; 6 pessetes any.

LLOCS DE VENDA

Terrassa

Llibrería Gorina — Carrer de Sant Pere.

Barcelona

Llibrería A. Verdaguer — Rambla del Mitj 5

